

nekega novega strateškega načrta. Vprašanje pa je, če gre pri tem načrtu samo za ureditev pozicij, samo za dosledno realizacijo pogodb iz druge svetovne vojne, se pravi za takšno igro, pri kateri nasprotnika že vnaprej računata samo na remi... Najbrž je to iluzija.

Preboleli smo že mnoge iluzije, ki so se, žal, izkazale, da niso resničnost. To grenko spoznanje nas sili na previdnost, saj so nemara tudi naše zdajšnje iluzije daleč od stvarnosti. To velja še posebej za Češko-slovaško. Toda prebridko bi bilo, če bi morali nazadnje ugotoviti, da se uresničujejo bolni prividi Dostojevskega: »Prihodnja ruska ideja še ni rojena, toda ves svet jo pričakuje v mukah in trpljenju.«

Dušan Savnik

SRAMOTA

Umakniti se v zasebnost je v današnjem svetu znamenje egoizma, umakniti se pred današnjim svetom in sam pred sabo v trenutku miru je potreba in zdravje slehernega človeka, prav tako pa je dolžnost slehernega človeka, da žrtvuje svoj težko priborjeni trenutek miru in povzdigne svoj nemočni glas, kadar krivica in nasilje preplavita katerikoli, še tako neznamen del sveta, ki ga naseljuje človek.

V mirnih jutranjih urah tragičnega 21. avgusta, ko so »razredni bratje« (bolj cinične, čeprav točne oznake še nisem zasledil v zgodovini) »prišli na pomoč« pomoči nepotrebni Češkoslovaški, sem ostal tudi sam v sebi brez besede. To, kar se je v meni, nekje globoko v drobovju zavozlalo, ni iskalo ne moglo najti rešitve v kriku, ogorčenju, obsodbi. Bilo mi je, kot da sem stal pred nepredvidenim, neizzvanim bratomorom, sam najbližji brat žrtve in morivca. Vse, kar sem tisti trenutek zaznal, z bolečino občutil v duši in telesu, je bil nepremagljivi občutek sramu nad vsem, kar se je tisto noč in v dopoldanskih urah zgodilo, nad vsem, kar se bo, dosledno svojem začetku, še dolgo dogajalo, nad vsem, kar je to potezo sprožilo, nad vsem, kar jo bo še dolgo — nič ne dé, če zaman in nesmiselno — opravičevalo. Storzena je bila nepopravljiva SRAMOTA, ki je v trenutku dosegla in oblatila vsakogar, ki je kdaj verjel v idejo ali pa tudi samo v predstavo socializma, vsakogar, ki je sploh v karkoli verjel. Ta sramota je dosegla tudi mene, intimno, in me oblatila. Tolažba, da me je oblatila manj kot druge, manj kot tiste, ki so v to mlakužo pognali stotisoče nog v vojaških škornjih, njihovi volji pokornih, je zgolj in samo zasebna tolažba, egoistična samoprevara, kajti veže nas skupno ime, skupna večerajšnja vera, skupni boj in zanos mladosti: nikoli v svojem življenju še nisem tako globoko občutil, da sem komunist.

Zgodilo se je. Sramota je ostala, z njo pa tudi moj občutek sramu. In danes ni nič manjši, kot je bil v tistih nepojmljivih jutranjih urah tistega tragičnega 21. avgusta letos. In bolj kot skušam urejati svoje občutke, tudi zdaj, ko se stvari »počasi in le s težavo normalizirajo«, mi

rdečica sramu noče zginiti z duše: nasilje, nesmisel tega nasilja »razrednih bratov«, ko je stalinsko pojmovana razrednost docela pogazila človeško pojmovano in občuteno bratstvo, je že samo po sebi tako vsezani-kajoče, da bi se človek rešil v prezir, morda v sovraštvo, če ne bi bilo vmes nekih globljih, ne več današnjih, temveč le še včerašnjih in jutrišnjih vezi. In bilo bi mu laže. Toda tokrat je bila naša skupna vera, tudi vera tistih, ki so jo pogazili, tako sramotno poteptana, da se nehote, sam ne vem, kakšna čudna sila nas žene, zatekamo v še trdnejšo vero. Sramota je bila storjena v imenu socializma, samo v imenu socializma je lahko naša vera trdnejša, v imenu socializma je bilo storjeno nasilje, v imenu socializma se nasilju upiramo, socializem nenadoma ni več ne nad nami ne pred nami, z vso človeško krutostjo je stopil med nas: dober in slab, resničen in zlagan, ohol in ponižen, golorok sredi ulice in v oklepu tanka, morilski in umirajoči, gospodovalni in brez moči, da bi se uprl, in, žal, tudi hlapčevski. Socializem se je spustil na zemljo in postal stvar človeka, kos našega vsakdanjika, obraz in krinka vsakogar izmed nas. Kljub strahotnemu cinizmu, so vendarle resnične besede o »razrednih bratih«, ki so prišli na karkoli ali po kakorkoli že na Češkoslovaško: toda soočamo se z resnico, da je lahko brat bratu najhujše zlo ne samo v družini iz iste matere in očeta, temveč tudi »v veliki družini socialističnega tabora«. Takšna je sedanja resnica in poročilo, da ne omagamo do kraja, raste najbrž v sorazmerju z našo vednostjo o tej resnici.

Ena najstrašnejših potez tega tragičnega »družinskega spora« je v cinični zahtevi, celo v pričakovanju, da bo oklofutani šibkejši brat poslej, prav zaradi te klofute, le še bolj ljubil močnejšega brata. Moč in sila si lahko krčita pot, podirata svet pred sabo, toda zelenilo ljubezni ne bo nikoli prekrilo rušenih za njima. Tudi ne ruševin v srcih Čehov in Slovakov. Kajti nekaj je neizpodbitno res: ruševine so in ne samo v deželi, ki so jo pogazili sovjetski tanki, 21. avgusta letos je bil potres, ki je zajel ves svet in ruševine so zdaj povsod. Človeška vera v prihodnost jih bo sicer prej ali slej pospravila in si skušala postaviti na njih nov dom, toda spomin nanje bo ostal, kot ostane po sleherni veliki katastrofi.

Morali bi kričati. Vsi bi morali kričati, toda sramota je prevelika in v sramoti človek onemi. Prelagodno bi bilo, če bi si lahko rekli: tisti, ki so to zakrivili, niso več komunisti in mi smo čisti, ker nimamo z njimi nič skupnega. Tudi oni so komunisti, toda komunisti današnjega časa in prostora, ne več vizija, temveč vsakdanjost, ne več včerašnja mladost in jutrišnja prihodnost, temveč edino resnični, tu in povsod navzoči dandanes. Morda je del naše moči tudi v spoznanju te resnice.

Sramota pa ni seveda zaradi tega nič manjša in tudi mene ni zaradi tega nič manj sram.

Ciril Zlobec